
Köszöntő

Új utak, lehetőségek a környezeti nevelés óvodai-iskolai gyakorlatában

„Kár szépíteni, az emberiség úgy jött létre, hogy nem sokkal születése után már szembefordult szülőanyjával, a természettel” – Juhász Nagy Pál gondolatát a történelem igazolja. Történelmünk egésze során követhető a harc a természet ellen. Korunk nagyon sok kutatója vélekedik úgy, hogy az emberiség legnagyobb gondja ma a bioszféraválság, a környezeti válság. Naponta szembesülünk az élővilág pusztulásával, azzal, hogy az emberiség „rablógazdálkodása” hogyan teszi tönkre egyetlen élőhelyünket.

Sokan megfogalmazták az utóbbi években azt, hogy az emberiség létét önmaga veszélyezteti, s szemléletváltásra van szükség a fenntartható fejlődés érdekében. Kinek-kinek saját életében, saját szerepkörében kell újragondolnia a természet és ember viszonyát. Tudatosan kell tennie a kívánt változás elérése érdekében.

A közoktatás intézményeiben, a nevelő-oktató munkában bőven van feladatunk ezen a téren. Kár szépíteni: az örökölt kultúrafelfogás szellemében az értelmi nevelést túlhangsúlyozó iskolákban „az ember a természet ura”. Sajnos a család sem tölti be igazi szerepét. Nem alapozza meg és nem tartja fenn a gyermek érzelmi, hitbeli, esztétikai és morális biztonságát. A fogyasztói szemlélet határozza meg az életvitelét, és konfliktusok között éli életét. A környezeti biztonságra, az élet tiszteletére olyan környezetben kell nevelnünk, amely példáival nagyon negatív mintát mutat gyermekeinknek.

A közvetlen környezetben, a mindennapokban sokszor az óvodában, iskolában tanultak ellentéte jelenik meg. Mégis egyre többen vannak, akik a környezeti nevelés szép feladatát vállalják, sikeresen teljesítik, új utakat találnak megvalósítására.

A korszerű nevelő-oktató munkában az ökológiai szemléletű gondolkodás fejlesztése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap az óvoda, iskola mindennapi életében megkívánt környezettudatos magatartás. Nemcsak az ismeretek oldaláról kell közelíteni, hanem a mindennapi valóságban kell formálni a gyermekek szokásait, cselekvéseit.

A környezeti nevelés a korszakváltás idejét éli

A közoktatásban régóta fellelhetők – különböző tantárgyakba integráltan – a korszerű környezeti kultúra elemei, melyek ilyen módon az intézmények több mint felében a nevelőmunka szerves részévé váltak.

Egyre többen sürgetik, hogy az iskolarendszerben önálló tantárgyként kezeljék a „környezeti nevelés”-t. Ennek óvodai és 1-5. évfolyamon iskolai tantárgyi előzménye van. Az óvodákban szervezhető „környezeti foglalkozás” folytatásaként az alapozó jellegű „környezetismeret” tantárgy biztosíthat megfelelő szemléletű nevelő-oktató munkát. Egyedi tantervek, kísérleti programok igazolják, hogy az önálló tantárgyként értelmezett környezeti nevelés igen hatékony lehet. A témakörök a talaj, a víz, a levegő, az élővilág védelmével foglalkoznak. Lakóhelyi környezetnek megfelelően dolgozzák fel az energia-problémát, a hulladék- és szemétkézelés, valamint a környezet és életmód kérdéseit. Az igényes kísérleti programokban megtalálható a környezeti filozófia és etika kérdéseivel való foglalkozás is.

Az önálló tantárgyként alkalmazott oktató-nevelő munka egyik legnépszerűbb formája az *Ember és környezet* című program felhasználása.

Az általános iskola felső tagozatában fakultációs óraként, a középiskolákban a kötelező tantárgyi rendszer részeként évről-évre többen választják.

Taneszközrendszere kidolgozott. Rendszeres továbbképzések segítik a tantárgy alkalmazását. Igen sokan vitatják az önálló tantárgy létjogosultságát. Az ellenérvek szerint fennállhat az a veszély, hogy a tantestület többi tagja ezzel „letudja”, elintézettnek véli a környezeti nevelést.

A tanórán kívüli környezeti nevelés elsősorban szakkörök és klubok formájában van jelen az intézményekben. Az utóbbi évtized tendenciája, hogy ezek fenntartásában és működtetésében a közoktatás intézményrendszerén túl a közművelődés intézményei is kooperációs partnerként vesznek részt. A környezetvédelmi szakkörök szervezésében kezdeményező és szakmai háttérrel nyújtó szerepben jelennek meg a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium oktatóközpontjai.

Az *Iskolakultúra* jelenlegi száma az új utakból, új lehetőségekből ismertet néhányat. Bízunk abban, hogy kollégáink a példák nyomán, saját környezetükben is hasznosítani tudják a bemutatott modelleket. A környezeti nevelés helyi programjának átgondolásakor ötleteket merítenek az írások tartalmából.

CSONKA CSABÁNÉ